

עודכן ב- 28/02/2011 07:25

מיכאל (מייק) הרצוג | לקראת הרעש שאחרי הסערה

כשהם, וישראל כולה, בעין הסערה, טוב יעשו המשקיפים והפרשנים אם יזהרו בהערכותיהם בכל הנוגע לתוצאות רעידת האדמה האדירה המטלטלת את אזורנו. ברי כי רעידת אדמה זו עלולה להוליד התפתחויות שליליות בעבור ישראל. אבל מכאן ועד לקביעות דטרמיניסטיות ארוכה הדרך. האם הכרח הוא שגל ההפגנות, הנישא בעיקר על כתפי נוער הטוויטר בדרישה לכבוד, חירות, ממשל תקין ותעסוקה, יהפוך לגל עכור של השתלטות איסלאמית? האמנם המהפכה באיראן היא מודל ההתייחסות היחיד? ואולי המשבר טומן בחובו גם הזדמנויות?

לפני שמסיקים מסקנות, ראוי ללמוד לעומק את המניעים החברתיים, הכלכליים, הפוליטיים והפסיכולוגיים של ההתפרצות, כמו גם את המאפיינים הייחודיים של כל זירת התרחשות. מסקנות שטחיות עלולות להיות מסוכנות לישראל, לנוכח האתגרים האסטרטגיים שמזמן המצב החדש.

ההפתעה שחוו המעריכים אופיינית לאירועי-תפנית דרמטיים ובמיוחד לכאלה הנוגעים ליציבותם של משטרים - תחום שמשנתנים מרכזיים בו, כמו הלכי רוח עממיים - הם אמורפיים וקשים למדידה. אבל, ממש כמו בהתפרצות געשית בטבע, למרות שלא ניתן לחזות את המועד והנסיבות המדויקים של ההתפרצות, ניתן וצריך לאמוד את האנרגיה הגורמת לה ואת פוטנציאל התפרצותה.

האם לא היה אפשר לאמוד נכונה את עומק השנאה של העם המצרי כלפי חוסני מובארק? ואיל רנים, שנהפך לסמל "מהפכת הפייסבוק" במצרים, סיפר שקרא להפגנה הראשונה בכיכר א-תחריר שבועות ארוכים לפני התרחשותה, וקיבל מאות אלפי תגובות! איך זה שכמעט איש לא שם לב להלכי הרוח הללו, ועוד לאחר האירועים תוניסיה?

גופי המודיעין, טבעם להתמקד במערכות השלטוניות שמנגד ולא להשקיע תשומות מקבילות במדידה והערכה של "הדופק הלאומי-עממי". הם לא פיתחו או אימצו מתודולוגיה וכלים - ויש כאלה - שיאפשרו למדוד ולהעריך את אותה "אנרגיה געשית" במדינות עניין מרכזיות. כך הופתע המערב מהמהפכה באיראן ב-79' ומהתמוטטות ברית המועצות ב-89', וכך פרצה האינתיפאדה הראשונה מתחת לאפה של ישראל הנדהמת.

לאן תוביל האנרגיה העממית-מהפכנית שהשתחררה באזורנו? ישראל צריכה להביא בחשבון שאנרגיה זו, המכוונת עתה כלפי פנים, תופנה בשלב כלשהו גם כלפיה. ברחוב הערבי יש אמפתיה עמוקה לפלסטינים. בהינתן משקלה הגובר של דעת הקהל, ישפיע סנטימנט זה על המשטרים ביתר שאת, וגם ינוצל על ידם להסטת תשומת הלב כלפי חוץ. זאת, במיוחד בנסיבות של קיפאון מדיני מתמשך.

יתר על כן, בעקבות הקיפאון, וכשנס החירות מונף באזורנו, עלול הציבור הפלסטיני לעלות על הגל ולצאת להתקוממות עממית אנטי-ישראלית. ישראל תיקלע אז למבחן קשה, על רקע של בידוד מדיני חמור וגל ההכרה הבינלאומית בשאיפות הפלסטיניות למדינה.

על ישראל להשקיע בזיהוי המגמות הבאות ולהקדים את הרעש שאחרי הסערה. נדמה שדווקא כשהאדמה זזה, ראוי לצאת מחיקו החמים של הסטטוס-קוו ולחפש יוזמה מדינית. מדינאות, להבדיל מסיסמולוגיה, אמורה להשפיע על מגמת האירועים.

תא"ל (במיל") הרצוג הוא עמית בכיר במכון וושינגטון למדיניות מזרח תיכונית ובמכון מדיניות העם היהודי

כל הזכויות שמורות, "הארץ" ©

סגור חלון